

galski, nemški in holandski prevod. Slovenski prevod je izvršil dr. Matija Prelesnik, hrvaški pa dr. Dominik Premuš.

Boj za ljubljansko vseučilišče. Naši državni poslanci so vložili v državni zbornici predlog za ustanovitev jugoslovanskega vseučilišča v Ljubljani. Dne 6. decembra m. l. je glasovala zbornica o nujnosti tega predloga, katero so vneto zagovarjali slovenski poslanci dr. Šusteršič, dr. Ferjančič in dr. Ploj, Hrvat dr. Klaić in Čeh dr. Žáček. Državna zbornica je od klonila nujnost. Slovenski poslanci čakajo ugodnega trenutka, da ponové svojo zahtevo.

Češki umetniki. „Klub přátel umění“ v Brnu izraža v svojem drugem letopisu prav lepe nade o bodočnosti češke umetnosti na Moravi. Razstava društva „Manes“ se je primeroma dobro obnesla. Sedemintrideset domačih umetnikov je poslalo okolo sto števil. Enoindvajset razstavljenih umetnin so prodali za 2310 K. Ako petina razstavljenih slik najde kupca, je to za razstavo vsekako časten uspeh. Klub ima zdaj 254 društvnikov in se trudi, da bi izdelke domačih umetnikov ohranil domovini. Doslej je nakupil že za 5000 K slik od moravskih slikarjev. — Krasne umetniške publikacije so začeli izdajati razni češki založniki. F. Topič izdaja v reprodukciji *Manesove* slike (za 125 K), češka grafiška „Unie“ je izdala zbirko *Myslbekovo* (za 60 K). Tako postajajo češki umetniki popularni in dostopni ljudstvu. „Hlídko“ priporoča, da bi odbor čeških pedagogov priredil skupno umetniško izdajo čeških del za šolo. Taka izdaja, seveda skrbno prirejena, bi imela res veliko vzgojno vrednost.

„Česká akademie císaře a krále Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění“ je slovesno zborovala dné 1. decembra pr. l. Njen predsednik, najvišji maršal kraljestva češkega, knez Jurij Lobkowitz, je v daljšem govoru razvijal pomen književnosti in umetnosti za narodni obstanek. Iz prirodoslovne vede — rekel je knez Lobkowitz — so v javnost prenesli načelo darvinizma, ki pravi, da ves napredek in razvoj obstoji samo v boju vsakega posameznika in vsake vrste za svoj lastni obstanek in prospeh. To načelo je sicer nasprotno krščanski nramnosti in prirodni pravu, a radi se ga oklepajo narodi, ki so mogočni po svojem številu in po svojih sredstvih; saj po tem načelu morajo propadati majhni narodi, da rastejo njih močnejši sosedje. Da bi te težnje imele tudi zveneče ime, so iznašli ponosno besedo „imperializem“, in zdi se nam, da bo v mednarodnem življenju dvajsetega veka gospodarilo to kruto načelo. Zato morajo tudi manjši narodi iskati sredstev, da si ohranijo obstanek pred nasilstvom. Imperializem velikih narodov se naslanja na materialno premoč; majhen narod pa se more ohraniti samo z vnetim duševnim delom, s katerim se

more odlikovati tudi on v vseh vedah in umetnostih ter si priboriti častno mesto v izobraženem svetu. Nepristranska zgodovina srednjega veka in renesanške dobe nas uči, da so že v davnini gojili Čehi visoko in samostojno omiko. Iz tega sklepamo, da bomo tudi v bodočnosti dosegli podobno kulturno samostojnost. Znanstvena dela češka so še večinoma neznaná drugim narodom, ker ne umevajo jezika narodovega; a češki pesniki, glasbeniki, slikarji in kiparji so našli častno priznanje ne le v Evropi, ampak tudi onkraj svetovnega oceana. Ljudska prosveta ima z ene strani svetovni, mednarodni značaj. Zato je mogoče, da vsi narodi cenijo duševne pridobitve kate-regakoli ljudstva in si jih želé prilastiti. Z druge strani pa sta veda in umetnost najdragocenejša narodna lastnina. Zato pa ne more biti gmotno nasilje, ampak le duševno delo ono merilo, po katerem se ceni prava vrednost vsakega naroda. Ko torej napredujemo v vedi in umetnosti, ozirajmo se na obe strani! Spoznavajmo in proučujmo temeljito delovanje drugih narodov, da jih dosežemo tudi mi tam, kjer so nas presegli. A pri tem gojimo tudi svojo lastno narodno prosveto, da ne bomo le črpali iz mednarodne omike, ampak da bomo vedno bolj prispevali k njeni rasti s svojo lastno vsestransko kulturo. Edino s takim delom si ohranimo v tekmovanju z močnejšimi narodi, katerih gmotnega imperializma ne moremo premagati, svoj lastni obstanek in samostojno narodno življenje. — Akademija je imela prošlega leta 205 udov, imetka 854.294 K 50 h, knjižnica pa šteje 3396 del v 7322 zvezkih.

Odlikovanje pisatelja. Znani poljski pisatelj Henrik Sienkiewicz je prejel od cesarja Franca Jožefa „častno znamenje za umetnost in vedo“. To je najvišje avstrijsko odlikovanje za učenjake, pisatelje in umetnike. Doslej so dobili to odlikovanje le trije Poljaki: Matejko, Małeckí in Stanisław Tarnowski. Četrty je Sienkiewicz, in to odlikovanje je tem znamenitejše, ker je ruski podložnik. Izmed Čehov imata to odlikovanje samo profesorja Randa in Tomek.

„Mučeništvo kristjanov v cirkú Neronovem.“ Tako se glasi podpis pod orjaško sliko slovečega poljskega slikarja Jana Styka, katera je bila pred kratkim razstavljena v Varšavi. Slika meri šestdeset metrov na širjavo ter v krasni perspektivi predstavlja tri četrtinke notranjščine. Neronovega cirka. O tem znamenitem delu so potrdili razni kritiki, da je slikar izvršil vsako, celo najmanjšo stvar z največjo pozornostjo. Slikar je uvrstil med gledavce tudi Henrika Sienkiewicza, ker je vzel snov tej sliki iz njegovega slovečega romana „Quo vadis?“, v katerem je izbornó opisan Neronov cirk in muke prvih kristjanov. Na tej sliki vidi gledavec junaško smrt sv. apostola Petra, ker je sedaj dognano, da sv. Peter ni umrl na Janikulu, marveč v Neronovem

cirku na vatikanskem holmu. — Jan Styka je kaj marljiv slikar. Pred tremi leti je razstavil v Varšavi „Panorama Golgate“, ki je vzbudila splošno zanimanje. Tudi za to sliko je žel umetnik mnogo pohvale.

Antoni Małecky. Preteklega meseca je praznoval osemdesetletnico svojega rojstva znameniti poljski učenjak in pisatelj Anton Małecky. Ta jubilarant spada med one redke može, ki v visoki starosti z veseljem in zadovoljstvom gledajo na svoje delovanje, ker vidijo njegove sadove in uživajo zanje vsestransko priznanje. Njegovo življenje je jako zanimivo. Rodil se je v Objezieru na Poznanjskem l. 1821. Šel je v Berlin učiti se jezikoslovja. Tam je takrat slovel „pruski državni filozof“ Hegel, katerega idealistični panteizem je tudi Małecky premočil za nekaj časa. A njegov trezni duh se je kmalu otesel hegelizmu in se nagnil k zgodovinsko-literarnim študijam. Že kot gimnazijec se je poizkušal tudi v pesništvu in kot abiturient priobčil življenjepis Mickiewiczev. Kot mlad profesor na gimnaziji Marija-Magdalenski v Poznanju je obrnil nase pozornost občinstva s spisom „Porównanie pierwotnych związków społecznych u Germanów i Słowian“ in s studijo o „Irydyonu“ Krasinskega. Zato so ga poklicali l. 1850. na Jaglonsko vseučilišče v Krakóv, da tam predava o klasičnem jezikoslovju. Takoj se je vneto posvetil tej stroki in izdal razpravo „O filologii klasycznej i jej encyklopedyi“. A ni mu bilo usojeno, da bi dolgo deloval na tem vseučilišču. Prišla je doba absolutizma, v kateri so ostro pazili na vsako gibanje Jaglonskega vseučilišča. Ko je prišel l. 1851. cesar v Krakov, je sklenil profesorski kolegij na predlog Helclov, da ne nastopi v uniformah, ampak v togah. To so jim višji krogi zamerili, in oni, ki so bili že prej bolj „slabo“ zapisani, so izgubili službe, med njimi tudi — Małecky, kateri je moral celo zapustiti Galicijo. Šel je nazaj na Poznanjsko. Pa kmalu so izprevideli krivdo in l. 1854. so ga poklicali že nazaj v Avstrijo kot profesorja jezikoslovja v Inomostu, kjer je predaval o jeziku in slovstvu poljskem. A minister Thun mu je naložil, da se mora priučiti še drugih slovanskih jezikov in sicer na Dunaju pod vodstvom Miklošičevim. Małecky se je jako pridno učil in že čez četrto leto mu je dal Miklošič izpričevalo, da je dovolj izobražen za vseučiliškega profesorja. L. 1856. pride kot profesor v Lvov. Tamošnje vseučilišče je bilo takrat vse ponemčeno. A Małecky je zapazil, da vseučiliški red ne določuje učnega jezika, in to pomanjkljivost je porabil, da je začel predavati v poljskem jeziku. Zdaj je oživela na novo njegova delavnost. L. 1863. je izdal kot plod svojega preiskovanja „Gramatykę języka polskiego“, prvo veliko sintetično sestavljeno in metodično razdeljeno poljsko slovnico od časov Kopczyńskiego sem. Okrajšano so sprejeli kot šolsko knjigo. Iz vseučiliških slovstvenih predavanj pa je sestavil drugo veliko delo „Juliusz Słowacki. Jego życie i dzieła w stosunku do współ-

czesnej epoki.“ S to razpravo, ki obsega tri knjige, je pokazal svetu v pravi luči velikega pesnika. Pisal je tudi o Modrzewskem, o Kochanowskem itd., in „Akademija krakowska“ je izdala njegove „Studia heraldyczne“, razpravo „Klasztory i zakony w Polsce średowiecznej“, „Lechici“, „Rozgląd w dziejach i polityce pierwotnej Polski“ itd. Od l. 1873. upokojen, je svoj prosti čas neumorno uporabljal za slovstveno delo. Tudi pesniško je bil delaven. Najprej je preložil Sofoklovo „Elektro“, potem pa izdal burko „Grochowy wieniec“ in žaloigro „List żelazny.“ Obe igri sta dobro uspeli na odru. Małewsky je dosegel v starosti mnogo odlikovanj. Med drugim je tudi član gosposke zbornice.

Gališki zgodovinar Izidor Šaranevič, predsednik „Stavropigijskega Instituta“, ki je prošli mesec umrl, je bil izmed najzaslužnejših maloruskih znanstvenikov. Rojen je bil l. 1829. v Cerkovni v bolehovskem okraju. V Lvovu je študiral najprej bogoslovje, potem pa je prestopil na modroslovni oddelek. Najprej je deloval kot gimnazijski profesor. L. 1862. je izdal „Istorijo Galicko-Volodimirskoj Rusi“, katera je mogočno povzdignila narodno zavest malorusko. Dasi po mišljenju goreč Malorus, je pisal tudi v poljskem in nemškem jeziku. Poleg monografij Lvova in Galicije imamo od njega „Kritische Blicke in die Geschichte der Karpatenvölker im Alterthume und Mittelalter“; ta knjiga mu je pridobila profesorsko stolicu na Lvovskem vseučilišču. Poljsko je spisal: „Sprawy kościelne na Rusi za Kazimierza W.“, „Rys wewnętrznych zbiorów Galicyi wschodniej w drugiej połowie XV. wieku“, „Rzut oka na beneficja Kościoła ruskiego za czasów Rzeczypospolitej polskiej“ i. t. d. Malorusom je spisal prvo geografijo, ki je izšla l. 1862. v Kolomeji. Posebno plodovita je pa bila njegova delavnost v „Stavropigijskem Institutu“, tem starodavnem kulturnem zavodu maloruskem. Sklenil je, da iz starih zbirk tega društva priredi muzej. Ko je l. 1886. „Stavropigijski Institut“ praznoval tristoletnico svojega obstanka, je priredil Šaranevič razstavo maloruskih starin in izdal slavnostno knjigo. Iz razstave je dal vse starine prenesti v muzej. V visoki starosti je užival občno spoštovanje. To se je v delo zlasti tedaj, ko je uniatski metropolit Sembratovič Šaraneviča kot edinega laika povabil celo na škofijsko sinodo.

Rusinsko vseučilišče v Lvovu. „Ševčenkovo znanstveno društvo“ v Lvovu je poslalo poslanca in uredništvo spomenico, v kateri zahteva rusinsko vseučilišče in utemeljuje njegovo potrebo. Prej je bila Lvovska univerza namenjena tudi rusinskim potrebam, ker je bila krakowska univerza vedno čisto poljska. Zdaj je pa avtonomija Lvovsko vseučilišče naredila čisto poljsko. Rusinov je v Avstriji 4 milijone, torej ne mnogo manj kakor Poljakov. V Ga-